

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

Lucie Ládrová

Postoj homosexuálů k rodičovství

Gay's approach to parenting

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Valouchová, Ph.D.

Olomouc

31. března 2014

Prohlášení o samostatném vypracování práce

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci napsala samostatně a s využitím pramenů a literatury uvedených v bibliografii.

.....

Lucie Ládrová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především své přítelkyni a vedoucí práce Pavlíně Valouchové za to, že si mě vzala pod křídla ve chvíli, kdy by to jiní vzdali. Velký dík patří také mým přátelům, kteří mě během celého procesu psaní této práce dodávali tak potřebnou motivaci a věřili, že tato práce jednou opravdu spatří světlo světa.

Obsah

Obsah	4
Úvod.....	4
Teoretická část	6
1. Homosexualita	6
1.1. Definice homosexuality.....	6
1.2. Jak se zrodí homosexuál?.....	7
1.3. Homosexuální orientace versus homosexuální chování.....	8
1.4. Homosexualita v legislativě.....	8
1.5. Homosexualita v číslech.....	9
1.6. Homofobie	9
2. Rodina a rodičovství.....	11
2.1. Rodina	11
2.2. Rodičovství.....	14
2.3. Rodičovské role	16
2.3.1. Role matky	16
2.3.2. Role otce	16
2.4. Homoparentalita.....	17
3. Mladá dospělost.....	19
Praktická část	21
4. Metodologie výzkumu	21
4.1. Výzkumný soubor.....	21
4.2. Metoda sběru dat	22
5. Analýza dat.....	24
5.1. Mít dítě, či nemít?.....	24
5.2. Jak si dítě pořídit?	25
5.3. Co když chybí matka?.....	29
5.4. Holčička, nebo chlapeček?	31

5.5. Dítě jako smysl života.....	32
5.6. Co bude dál?	33
6. Závěrečné shrnutí	34
Anotace	37
Použitá literatura	39

Úvod

V posledních letech se téma homosexuality stává stále otevřenějším a již o něm nelze mluvit jako o tabu v pravém významu tohoto slova. Pokud i od hlavy církve zazní věta: "Je-li někdo gay, hledá Boha a má dobrou vůli - kdo jsem, abych ho mohl soudit?", je nasnadě, že je homofobie na ústupu.

Tolerantnost společnosti však rázem mizí, pokud se začneme bavit o možnostech homosexuálního rodičovství. Je to téma, které vzbuzuje vášně, a to jak v laicky veřejných, tak odborných kruzích. Jedním z důvodů, proč se tomu tak děje, je, že doposud nejsou k dispozici longitudinální výzkumy, které by přinesly odpovědi na otázky, které si v tomto směru klademe. Výzkumy, které zatím v této oblasti proběhly, si často silně protirečí.

Tato práce se snaží zjistit, jak mladí gayové vnímají své možnosti a limity, co se pořízování dětí týče. Práce je zaměřena na homosexuální muže především proto, že většina výzkumů homoparentality je orientována na lesbické páry, jež mají oproti gayům jednoznačně biologickou výhodu.

Práce je rozdělena na dvě části. První část je teoretická. V ní vymezím pojmy, které s homoparentalitou souvisejí. V části druhé, praktické, pak popíši kvalitativní výzkum, ve kterém jsem zpovídala několik reprezentantů homosexuální menšiny.

Jedním z hlavních motivů výběru tohoto tématu bylo mé rozčarování nad názory, které v dnešní době zastávají přední osobnosti naší politické scény, a co je horší, i někteří zástupci z oboru psychologie. Jen pro ilustraci vkládám citaci bývalého vicekancléře prezidenta ČR, pana Hájka, z pořadu České televize *Máte slovo* z loňského roku, kde bylo tématem osvojování dětí homosexuály:

„Ten problém přece není odborný. Ten problém je lidský ve své podstatě. Je to problém zásadní filozofický. Je to problém etický, je to problém civilizační. Prostě a jednoduše, tohle je jeden z významných kroků, který chce překročit křesťanskou civilizaci, která tady dva tisíce let se nějak buduje, která vyrostla na opozici k Římu, který byl tak zhýralý, že homosexualita tam úplně normálně fungovala, ale nebyla nikdy uzákoněna a legalizována. A v kontra tomuto světu zhroutenému přichází křesťanská civilizace, která dva tisíce let stojí na nějakých ideových a hodnotových kořenech. A vy je ničíte.“

Touto prací bych si především přála přispět k bourání zdi homofobie. Věda je v tomto směru nejlepším pomocníkem.

„Věda má svůj smysl, pokud se chápe jako cesta k pravdě a pravda jako dobro člověka.“ Jan Pavel II.

Teoretická část

1. Homosexualita

Pro usazení výpovědí komunikačních partnerů do kontextu je třeba ujasnit si některá specifika související s homosexuální orientací. V této kapitole se tedy zaměřuji na to, co je to homosexualita, jakým způsobem vzniká, jaký je rozdíl mezi homosexuální orientací a homosexuálním chováním a také zde nastiňuji legislativní pozadí soužití homosexuálů v České republice. Dále tato kapitola obsahuje některé statistiky s homosexualitou související a některá fakta o homofobii.

1.1. Definice homosexuality

Homosexualitou rozumíme „trvalou citovou a erotickou preferenci osob stejného pohlaví. Je to celoživotní, neměnný a nezvolený stav, charakterizovaný tím, že jeho nositel je pohlavně přitahován a vzrušován převážně či výlučně osobami stejného pohlaví.“ (Brzek - Pondělíčková, 1993). Janošová definuje homosexualitu jako „geneticky determinovaný celoživotní a neměnný stav libida, při kterém jedinec za podmínek svobodné volby preferuje za účelem sexuálního a citového kontaktu objekt stejného pohlaví, přičemž takto vzniknutý vztah se svou kvalitou v plné míře vyrovná vztahu heterosexuálnímu.“ (Janošová, 2000)

V odborné literatuře samozřejmě nalezneme mnoho dalších definic homosexuality, některé v sobě zahrnují informaci o jejím vzniku. Další zdůrazňují, že homosexualitu lze vnímat jako jeden pól škály heterosexuální – homosexuální. Velká část definic v sobě nese informaci o tom, že je to stav, který si jeho nositel sám nezvolil.

Snaha popřít svou orientaci je zcela kontraproduktivní, dochází k frustraci a dalším negativním důsledkům nerealistického pojetí sebe sama. „Naše sexualita je naší nedílnou součástí, ať jsme homosexuálové, nebo heterosexuálové, pořád jsme lidské bytosti. Uvědomovat si naši sexualitou je velice důležité pro uvědomění si vlastního já.“ (Helminiak, 2007, s.21)

1.2. Jak se zrodí homosexuál?

Posléze vstal a vyčerpaně si lehl vedle mě. Takhle jsme beze slova leželi ještě dobrých pět minut a těžce oddychovali. Až teď mi začalo být hodně divně, trans ustal a já se vrátil do reality. Uvědomil jsem si náhlou změnu své orientace. Nebo ne? Nevím. Každopádně, na Dalibora nezapomenu. Pro jistotu jsem se odstěhoval pryč z města a svůj příběh jsem ještě nikdy nikomu neřekl, až teď vám. Avšak tajně, podvědomě, myslím jen na jedno. Při každém styku s ženou myslím jen na jednoho člověka.

Anonym, *Ukojená slepota*, nepublikováno

Světová zdravotnická organizace vyškrtla homosexualitu ze seznamu nemocí v roce 1993. Výzkumy z tohoto roku a dále ukazují, že je homosexualita vrozená. Pokud v určité fázi prenatálního vývoje plodu dojde k nerovnováze hormonálního systému, vznikne genetická deformace, která se stane příčinou homosexuální orientace. (srov. Janošová, 2008, s. 70)

Avšak jsou k dispozici data, která ukazují, že u homosexuálních párů vychovávajících dítě je větší pravděpodobnost, že se u dítěte projeví homosexuální orientace. (srov. Stacey, 2001, s. 172). To potvrzuje tvrzení, že má vliv i výchova dítěte do třetího roku jeho života. (srov. Janošová, 2008, s. 71). Nejlépe pak popisuje situaci tato citace:

„Přinejmenším v případě homosexuality existuje domněnka, že příčiny jejího vzniku mohou být případ od případu variabilní. Může se také jednat o jejich vzájemné spolupůsobení: lze si představit situaci dítěte, v jehož genetické výbavě je obsažena dispozice pro homosexuální orientaci, můžeme si představit také jedince, jehož genetická výbava zahrnuje nižší toleranci uvedených psychosexuálních center k eventuální hormonální nevyváženosti, a podobně.“ (Janošová, 2008, s. 71)

1.3. Homosexuální orientace versus homosexuální chování

Někteří homosexuálové buď část života, nebo doživotně svoji sexuální orientaci skrývají. Mohou žít v heterosexuálním svazku, v manželství, vychovávat děti. V takovém případě může docházet k jisté frustraci z nenaplnění erotických tužeb. Zároveň můžeme pozorovat, že někteří heterosexuální jedinci během určitého období svého života projeví homosexuální chování. Zároveň i homosexuálové, jak bylo výše řečeno, mají v nadpoloviční většině zkušenost s heterosexuálním vztahem, a to převážně z mladšího věku, kdy se vyrovnávali se svou orientací. To potvrzuje postulát, že sexuální orientace se pohybuje na škále heterosexualita – homosexualita. U většiny jedinců však jeden z pólů převažuje. (srov. Procházka, 2006)

1.4. Homosexualita v legislativě

V České republice je homosexualita rovnoprávnou sexuální orientací, jak je tomu standardem ve vyspělých zemích světa. Stále však existují státy, kde je homosexualita trestná, a to dokonce pod trestem doživotního odnětí svobody a i trestem smrti.

Ke schválení zákona o registrovaném partnerství došlo v roce 2006. Od roku 2006 tak mohou homosexuální páry formalizovat své soužití. Tento zákon upravuje uzavírání partnerství, podmínky pro jeho zrušení nebo zánik, vzájemné

majetkoprávní vztahy partnerů, jejich práva a povinnosti vůči sobě navzájem, vůči institucím a vůči státu. (srov. Polášková, 2009, s. 32)

Snad největším legislativním „zádrhelem“ tohoto zákona, který je v současné době hojně diskutován, je vyloučení možnosti osvojit si dítě registrovaného partnera. Dítě může být osvojeno jednotlivcem nehledě na jeho sexuální orientaci, nicméně po vstupu do registrovaného partnerství to již možné není. Z adopce jsou homosexuální páry vyloučeny zcela. V České republice je adopce povolena pouze párům manželským. (srov. Polášková, 2009, s. 33)

1.5. Homosexualita v číslech

Přesný počet homosexuálů v populaci je díky povaze tohoto jevu nezjistitelný. Čísla ve statistikách se pohybují od dvou procent do desíti. Nicméně nejčastěji je uváděno, že se v populaci vyskytují zhruba 4% homosexuálů.

Podle Českého statistického úřadu v současné době žije v České republice zhruba devět a půl tisíce lidí v homosexuálním páru, toto číslo je součtem osob v registrovaném partnerství a osob v partnerství faktickém. Český statistický úřad dále uvádí, že „celkově v domácnostech čítajících jednu rodinu, která byla podle dat ze sčítání tvořena registrovanými partnery, žilo celkem 46 závislých dětí. V domácnostech tvořených partnery stejného pohlaví, kteří uvedli, že spolu žijí ve faktickém partnerství, pak žilo 879 závislých dětí.“ (ČSÚ, 2013)

1.6. Homofobie

„Homofobie je obava z homosexuality a homosexuálních osob, která může vést k pocitům odporu, nepřátelství až nenávisti a může se stát základem pro odmítající, zesměšňující či ubližující chování vůči homosexuálním lidem nebo vůči lidem u nichž je homosexualita předpokládána; v současné době se pojem

homofobie používá pro označení uvedených pocitů a chování vůči všem skupinám osob, které nejsou heterosexuální či se jinak vymykají gendrovému řádu, tzn. gayové, lesby, bisexuální a transsexuální lidé.“ (Smetáčková, Braun, 2009, s. 9)

Homofobie stejně jako každá jiná iracionální obava z jinakosti s sebou nese řadu sankcí v podobě sociální distance, diskriminace a jiných nenávistných projevů.

Příčinou tohoto přístupu k homosexualitě může být nedostatečná informovanost. A to nejen z vlastního nezájmu společnosti, ale také proto, že potřebné informace k pochopení daného jevu nejsou k dispozici. Příčinou může být i obava z vlastní homosexuality anebo homosexuality vlastních potomků, z náročných situací, které takové zjištění přináší.

2. Rodina a rodičovství

Oženit se, založit rodinu, přijmout všechny děti, jež přijdou, zachovat je na tomto nejistém světě a dokonce, bude-li to možné, je trochu vést, to je podle mého přesvědčení nejzazší meta, jíž může člověk dosáhnout.

Franz Kafka

2.1. Rodina

Rodina je základní stavební jednotkou společnosti. Je to „skupina lidí spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků, mezi které patří sňatek a adopce. V některé fázi vývoje obvykle rodina sdílí společnou domácnost. Nukleární rodina je dvougenerační, rozšířená rodina zahrnuje více než dvě generace. Rodina je konzervativní instituce.“ (Matoušek, 2003, s. 187)

V posledních desetiletích však dochází k transformaci tradičního pojetí rodiny. Mladé páry odkládají manželství a rodičovství do pozdějšího věku. Potomky si pořizují i páry nesezdané, roste počet jednočlenných domácností. (srov. Polášková, 2009, s. 29)

Funkcí rodiny je nesčetně. Zabezpečuje své členy z materiálního hlediska, chrání je a podporuje. Dochází v ní k emocionálnímu uspokojení a seberealizaci. Skrze rodinu dochází k reprodukci obyvatelstva jak biologické, tak i kulturní. Skrze ni jsou předávány hodnoty a morální normy. (srov. Kraus - Poláčková, 2001, s. 79)

Langmeier pak pojmenovává základní funkce rodiny takto:

1. **Funkce reprodukční** – Ačkoliv, jak bylo výše zmíněno, není nic neobvyklého na dětech narozených mimo manželství, stále v našich povědomích zůstává nejlegitimnější klasický rodinný model – sezdaný pár a děti.
2. **Funkce hospodářská** – V současné době je rodina převážně spotřební jednotkou a tedy i jedním ze základních kamenů ekonomiky.
3. **Funkce emocionální** – Rodina by měla poskytovat emocionální uspokojení všem svým členům.
4. **Funkce socializační** – Skrze socializační procesy připravují rodiče své děti na plnění sociálních rolí. Vštěpují mu základní kulturní statky společenství.
(srov. Langmeier - Krejčíková, 1198, s. 167)

Dle Možného od nepaměti sloužilo hierarchické uspořádání rodinných vztahů jako opora a legitimace hierarchických uspořádání vyšších společenských celků a respektování moci hlavy rodiny socializovalo k respektování moci panovníka. (Možný, 2002, s. 15)

V nejširším vymezení může být rodina dle Možného definována jako institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané společnosti. Člověk dozrává dlouho mentálně i fyzicky a k úspěšnému přežití se musí vřadit do hierarchizovaného a poměrně komplikovaného přediva vazeb velké society; potřebuje tedy institucionálně pokrýt nejen reprodukci fyzickou, ale i reprodukci sociální způsobilosti. (srov. Možný, 2002, s. 15)

Párová rodina se zakládá setkáním muže a ženy, kteří po intenzivnějším anebo povrchnějším vyjednávání dosáhnou shody v tom, že svazek s potřebnou trvalostí nastolí (anebo alespoň jedna strana předpokládá, že takové shody bylo

dosáženo). Jejich vzájemná dohoda může být implicitní, může být explicitní – a může být i právně registrována jako manželství, jak se ve společnostech našeho kulturního okruhu vesměs děje. Jakousi možností, že by se ve společnostech našeho civilizačního okruhu vyvinul vzorec jiného institucionálního pokrytí lidské reprodukce, naznačují skandinávské společnosti, kde se už tradičně rodí okolo poloviny dětí mimo manželství, a subkultury černošského proletariátu velkých amerických měst, kde zůstává ve více než 80% domácností s dětmi v čele jejich matka, zatímco trvalá přítomnost otce dětí, respektive totožnost otců dětí, se nepředpokládá. (srov. Možný, 2002, s. 99)

Sociální podmíněnost lidského sexuálního chování je vedle jeho třídní, etnické a nábožensky podmíněné variability dána i jeho historickou proměnlivostí. Cambridgeská škola historické demografie pozoruje v historii a předpokládá i v dalším vývoji cyklické opakování vln vyšší a nižší úrovně sexuální permissivity. V naší civilizaci lze vysledovat jednosměrný vývoj k vyšší permissivitě. Není to ovšem vývoj plynulý a dle Možného se vyznačuje nerovnoměrnou dynamikou a můžeme v něm pozorovat několik sexuálních revolucí. První revoluce založila jednotný kulturní vzorec evropského sexuálního chování. Datujeme ji do doby prvního tisíciletí našeho letopočtu a je spojena se šířením křesťanství. Modifikovala jak staré antické mravy (zejména poměr k homosexualitě a podporu lásky manželské) či judaistické tradice rozšířené patriarchální rodiny i divošské sexuální praktiky. Sjednotila toto velmi různorodé kulturní dědictví na společném půdorysu přísné monogamie párové rodiny s tabuizovaným incestem, tabuizovanou homosexualitou a s ostře rozlišenou legitimní a nelegitimní reprodukcí. (Možný, 2002, s. 118)

Další sexuální revoluce principiálně respektují monogamickou párovou rodinu jako základní reprodukční instituci, mění však postoje k sexu, zejména

mimomanželskému. Obě revoluce také znamenají zásadní změnu ve výběru partnera pro založení domácnosti i rodiny a ve snubním chování (srov. Možný, 2002, s. 119).

Druhou sexuální revoluci z přelomu šestnáctého století indikuje nová otevřenost, hédonismus a vysoké hodnocení sexuality. i výrazné zvýšení nemanželských porodů. Sociální reakce na tuto změnu však na našem území vedla k rekatolizaci a obnovený přísný monopol manželství na sex se začal prolamovat až na přelomu osmnáctého a devatenáctého století například nový koncept romantické lásky (srov. Možný, 2002, s. 119).

Tento vývoj vyvrcholil třetí sexuální revolucí z šedesátých a sedmdesátých let dvacátého století. Možný zde mluví o postupu sekularizace, vzrůstu úrovně sociálního zabezpečení a životní úrovně. Klíčovou událostí je však dostupnost a účinnost antikoncepce. Došlo tedy k emancipaci sexu nejen od reprodukce, ale i od romantické lásky. Sex se stal pro mnohé legitimním samostatným zdrojem slasti a pro mnohé v sekularizované společnosti novým náboženstvím. Další vývoj přinesl s sebou experimentování s novými formami sexuálních vztahů, soužití nesezdaných párů či legitimizace homosexuality, vzestup podílu dětí narozených mimo manželství, konec jejich nelegitimity a velký pokles porodnosti (srov. Možný, 2002, s. 120).

2.2. Rodičovství

Do partnerského svazku lidé vstupují se dvěma základními motivacemi. První z nich je potřeba intimního emočního soužití, včetně uspokojení tužeb erotických. Druhou je pak touha po dítěti, po pokračování rodu, po radosti ze sledování vývoje potomka. (srov. Langmeier - Krejčíková, s. 167). S naplněním role rodiče také stoupá sociální status jedince. (srov. Vágnerová, 2007, s. 109)

Rodičovství je bezesporu jeden ze zásadních milníků lidského života. Pro většinu párů přichází s narozením dítěte naplnění jejich vztahu. Potřeba zajistit pokračování rodu je silnou hnací silou. (srov. Sobotková, 2007, s. 163). S dítětem do vztahu přichází řada kvalit, které jsou pro bezdětné páry nedosažitelné. „Bez dítěte by se mohl zdát lidem život konečný a bez žádného cíle.“ (Katrňák – Lechnerová – Pakosta - Fučík, 2010, s. 153) Většina matek a i řada otců označují narození jejich dítěte jako nejlepší zážitek jejich života. (srov. Vágnerová, 2007, s. 112)

Mladí lidé často netuší, jakým způsobem rodičovství změní jejich dosavadní život. Při zakládání rodiny se nejenom transformuje celý partnerský vztah ale také vztah k celému sociálnímu okolí. K proměnám dochází v širší rodině, mezi přáteli a známými. „Novopečený“ rodič také získává zcela novou roli, kterou prezentuje před veřejností.

Rodičovská role je podle Vágnerové silně asymetrická. Rodič je svému dítěti plně nadřazen, veškerá rozhodnutí ohledně dítěte spadají do kompetence rodiče. Zároveň je tato role nevratná a trvalá. Rodičovství končí až ve chvíli úmrtí jednoho z účastníků tohoto vztahu. Vzniká také trvalá vazba k druhému rodiči dítěte, kdy, i po rozdělení svazku, jsou spoutáni společným potomkem. (srov. Vágnerová, 2007, s. 109)

Pořízení potomka je závazkem na celý život. Zralý dospělý člověk proto zvažuje vnější i vnitřní faktory, které mohou rodičovství ovlivňovat. Většinově uznávaným územ je přivést dítě do stabilního prostředí, a to jak psychologického, tak socioekonomického. „Dítě či rodičovství nepřestává být vysoce uznávanou hodnotou, ale obtížněji se hledají cesty k jeho naplnění, a to zejména tehdy, chtějí-li

mladí lidé současně dosáhnout dalších životních cílů, pro něž jsou v současné době daleko větší příležitosti, než tomu bylo dříve.“ (Kuchařová, 2003, s. 199)

2.3. Rodičovské role

Ačkoli v poslední době dochází k rozvolňování rodičovských rolí, stále máme zakořeněny některé parametry těchto rolí, které jsou pro nás typicky „mateřské“, nebo „otcovské“.

2.3.1. Role matky

Role matky má v naší společnosti celkem stabilní obraz. Je vnímána jako biologicky determinovaná. Pečovat o rodinu je stále největším posláním ženy.

Od matky se očekává, že mateřství bude v podstatě „práce“ na plný úvazek. „Mateřství na plný úvazek je unikátní v tom, že (matka) má čas, a proto také trpělivost být citlivou ke svému dítěti, adaptovat se na potřeby dítěte.“ (Šmídová, 2008, s.11) Nepředpokládá se, že by se matka v raném období dětství svého potomka věnovala prioritně rozvoji své profesní dráhy.

Odchod na mateřskou dovolenou je zásadním převratem v životě ženy. Jednak je výchova a péče o dítě časově velmi náročná, tudíž řada ostatních aktivit v tuto dobu upadá do pozadí. Jednak žena ztrácí část své svobody, je k dítěti takřka „uvázaná“. (srov. Vágnerová, 2007, s.117-118)

2.3.2. Role otce

Role otce není pod takovým sociálním tlakem jako role mateřská. Její definice je mnohem více variabilní, zároveň se však netěší takové prestiži.

Vzhledem k absenci změny hormonálního systému a jeho návaznosti na emoční stav se vztah otce k dítěti vyvíjí pomaleji a postupněji než u matky. Tento vztah je prohlubován činnostmi, které otec s dítětem sdílí. Prohlubování tohoto vztahu je v zásadě vědomou volbou otce.

Otcovská role je považována za doplnění role mateřské, která je ve vztahu k dítěti vnímána jako primární. (srov. Vágnerová, 2007, s. 118)

Lupton dle Dudové popisuje roli otce takto: „Otcovství může být chápáno buďto jako podnikatelská aktivita, jedna z částí projektu utváření sebe sama jako racionálního, odpovědného a autonomního individua pod vlivem expertních diskurzů, které jsou předloženy do předpisů, jak správně chápat a praktikovat otcovství, ale zároveň může být pojato jako výsledek silných emocionálních stavů, gest a vůní, to znamená nevědomých procesů“ (Dudová, 2008, s. 37)

2.4. Homoparentalita

Česká společnost je k homosexuální menšině vcelku tolerantní. Tato tolerantnost však mizí v povzdálí ve chvíli, kdy se homosexuálního páru začne týkat rodičovství. Centrum pro výzkum veřejného mínění uvádí, že pouhých 34% veřejnosti souhlasí s tím, aby měli homosexuální muži a ženy právo adoptovat dítě.

Jednou ze silně diskutovaných otázek ohledně homosexuálního rodičovství je psychická pohoda a vlastní sebehodnocení dítěte. Výzkumy, které doposud proběhly, ukazují, že mezi dětmi vychovávanými homosexuálními rodiči není nikterak signifikantní rozdíl oproti dětem vychovávaných rodiči heterosexuálními. Vzhledem k netolerantnosti společnosti k jinakosti však děti homosexuálních rodičů naráží, a to obzvláště v pubertálním věku, na jisté dobírání ze strany vrstevníků. Avšak i v tomto ohledu vykazují silnou psychickou sílu. Stejně tak nebylo zjištěno, že by sexuální orientace rodičů korelovala s kognitivními schopnostmi dítěte. Vztah byl ale zjištěn mezi sexuální orientací rodičů a dítěte. Děti, které byly vychovány homosexuálními rodiči, svou sexualitu hlouběji zkoumají. Většinou zakotví ve svazku heterosexuálním, ale nevnímají tento jako jediný představitelný. (srov. Stacey, str. 172). Tento fakt lze pravděpodobně užít jako argument proti homosexuálnímu rodičovství, nicméně tím se opět vracíme k definici homosexuality jako něčeho špatného a nenormálního.

„Závěrem lze shrnout, že respektované sociálně vědní studie jasně indikují, že gayové a lesby jsou stejně schopnými, efektivními a úspěšnými rodiči jako heterosexuálové.“ (Nedbálková - Polášková, 2004, s. 7)

V současné době má gay jen dvě cesty, jak vychovávat dítě a mít k němu patřičná rodičovská práva. Jednou možností je samozřejmě, že je dítě počato v heterosexuálním svazku a zůstane v péči otce. Druhou možností je, že si dítě osvojí jednotlivce, pokud ovšem tato osoba není v registrovaném partnerství.

3. Mladá dospělost

Vzhledem k tomu, že můj výzkumný soubor tvoří osoby v mladé dospělosti, je nasnadě si popsat některé charakteristiky této věkové kategorie. Osobnostní vývoj je samozřejmě individuální záležitostí a nelze ho takto pevně uzavřít do mantinelů, nicméně se dá říct, že charakteristiky níže uvedené mají tendence se objevovat právě v tomto věku.

Za dospělého (zletilého) je v České republice z právního hlediska považován člověk nad 18 let. Pouhým dosažením této věkové hranice však nezískává společenský status dospělého. (Vágnerová, 2007)

Věkové období mladé dospělosti můžeme ohraničit zhruba 20. a 30. rokem. Ačkoli toto členění je v literatuře velmi variabilní.

V této době dochází k identifikaci s rolí dospělého. Jedinci si upřesňují své osobní cíle, přestávají být závislí na rodičích, začínají se profesně profilovat.

Člověk v tomto období osobnostně dozrává. Začíná hledat stálého partnera, se kterým by založil rodinu. Zachovává si širší přátelské vztahy a je schopen takové vztahy nově navazovat. Zralý člověk dosáhl jisté míry objektivního vnímání sama sebe i svého okolí. Dochází ke stabilizaci emocionality.

V tomto období začíná člověk realizovat, co si v období adolescence zvolil jako svůj životní program. (srov. Langmeier - Krejčířová, 1998)

Hlavním prostředkem ukotvování vlastního sebepojetí a osobnostních charakteristik člověka je v tomto období zkušenostní učení.

Mladá dospělost by měla být obdobím, kdy dochází k sladění profesního a osobního života pomocí ujasnění hodnot a vlastních preferencí. Zároveň dochází ke koordinaci vlastních potřeb s potřebami nejbližšího okolí.

Na počátku tohoto věkového úseku může docházet k emotivním a impulzivním rozhodnutím, která jsou zapříčiněna nedostatkem zkušeností. Mladá dospělost je obdobím naděje a současně i riskantních voleb. Každé nové rozhodnutí je nová výzva a nová zkušenost.

Přijetí dospělosti mohou mladí lidé vnímat poněkud ambivalentně. Člověk získává nezávislost a svobodu, společně s tím se však zvyšuje sociální tlak na výkon této nově nabyté role. S dospělostí také přichází finanční nezávislost, možnost volně hospodařit volně s vlastními financemi. Na začátku profesního života však nejsou příjmy mladých lidí nikterak závratné, což do života přináší určitý tlak.

Mladí dospělí lidé přecházejí v tomto období od vcelku jednoznačných emočních prožitků ke větší stabilitě. Intenzita postupně klesá a zesiluje se schopnost své emoce regulovat. (srov. Vágnerová, 2007)

Praktická část

4. Metodologie výzkumu

Cílem tohoto výzkumu je porozumět tomu, jak mladí gayové vnímají potenciální rodičovství. Zda projevují touhu vychovávat děti, jaké upřednostňují strategie pro jejich získání a jak si samotnou výchovu dítěte představují. V současné době se jedná o aktuální téma, které jednak vzhledem k postupné proměně modelu tradiční rodiny, jednak vzhledem k diskuzi ohledně rodičovských práv homosexuálů nabývá na intenzitě, a to obzvláště po schválení zákona o registrovaném partnerství.

4.1. Výzkumný soubor

Výzkumný soubor byl vybírán účelově z okruhu mých přátel. Komunikační partneři museli splňovat pouze tři základní kritéria, a to muž, homosexuál, věk 20-30 let. Díky našemu vztahu z dřívějšíka mohli být komunikační partneři otevřenější, mluvit o tom, co by někomu, koho neznají, neřekli. Zároveň je tu i riziko, že právě kvůli dřívější známosti zamlčeli některé dílčí skutečnosti. Domnívám se však, že jádro jejich výpovědí zůstává autentické.

Komunikačními partnery byli:

- Kazimír, 23 let, nezadaný, student, bez dřívějšího dlouhodobého homosexuálního partnerství
- Vladimír, 24 let, nezadaný, student, s dřívějším dlouhodobým homosexuálním partnerstvím
- Jaromír, 25, nezadaný, pracující, s dřívějším dlouhodobým homosexuálním partnerstvím.

Z důvodů zachování anonymity byla jména pozměněna.

4.2. Metoda sběru dat

Pro zkoumání daného fenoménu jsem vybrala kvalitativní přístup, „který je určen spíše k pochopení, zachycení jednání, procesů či teoretických modelů než k systematickému popisu, měření či srovnávání.“ (Kaufman, 2010, s. 33). Konkrétně jsem pak zvolila interpretativní analýzu, která je vhodná pro detailní zkoumání zkušenosti z vnitřní perspektivy dotazovaného. Interpretativní přístup se staví do opozice vůči pozitivismu a metodám přírodních věd. Sociální jevy nejsou jen „věci“, jak uvádí Durkheim, ale je v nich vždy přítomna lidská složka, kterou je nutné mít stále na paměti. (srov. Jandourek, 2003, s. 43) „Ve společenském životě neexistují neinterpretovaná data, facta bruta, (...), existují jen data vždy interpretovaná, tj. data, jež členové společnosti již před každým výzkumem obdařili smyslem/významem. Proto také není možné, omezit se v sociologii na přírodovědecké metody, ale je třeba zkoumat, jaký smysl či význam zkoumané jevy mají pro zkoumané subjekty.“ (Šmausová, 2002, s. 93)

Základy pro interpretativní přístup jsou položeny na myšlenkách Maxe Webera a jeho chápající sociologie, která hledá smysl sociálního jednání v odpovídajících významových souvislostech. (srov. Weber, 1998)

Interpretativní pojetí je pro tuto práci vhodné, zejména protože se snažím popsat a porozumět konkrétním situacím, kterým mí komunikační partneři čelí. Data byla sbírána metodou polostrukturovaného rozhovoru, prováděného vždy pouze s jedním komunikačním partnerem. Pro rozhovory jsem měla připravené schéma, které mě udržovalo v rámci zkoumaného tématu. Pořadí otázek bylo různě zaměňováno pro zachování plynulosti rozhovoru. V průběhu dotazování jsem

pokládala doplňující otázky pro upřesnění či ověření správného pochopení partnerovy výpovědi. (srov. Miovský, 2006)

Rozhovory probíhaly vzdáleně přes mobilní telefon nebo program Skype. Jejich délka se pohybovala v rozhraní půl hodiny až hodiny. Rozhovory byly velmi otevřené, dotazování dokonce odbíhali k tématům zcela nesouvisejícím. Z rozhovorů byl pořizován audio záznam se souhlasem dotazovaného.

5. Analýza dat

Jednotlivé rozhovory s komunikačními partnery jsem přepsala a následně jsem jejich výpovědi vytřídila do tematických okruhů, jež jsou k vidění níže. Jednotlivá témata jsou však propletená a navazují na sebe natolik těsně, že jejich roztrídění do striktně ohraničených okruhů nebylo možné. V rámci následující analýzy jsou nastíněny některé skutečnosti, které jsou pak jasněji formulovány v shrnutí této kapitoly.

5.1. Mít dítě, či nemít?

Zahajovacím tématem rozhovoru byla otázka, zda by dotazovaní v budoucnu chtěli vychovávat dítě. V odpovědích komunikačních partnerů je cítit značný rozpol mezi tím, co by si sami přáli a tím, co jim samotným připadá reálné.

„Já to nějak moc vymyšlený nemám. Já akorát vím, že to chci a že by to bylo fajn. A jsem asi do jisté míry smířený s tím, že to možná nikdy nevyjde.“ Jaromír

Dotazovaný dále rozvádí, jak by si představoval svůj život s dítětem. Zaobírá se možností biologického otcovství, ale zároveň navrhuje variantu „standardního“ manželského svazku se ženou:

„Já bych si představoval mít biologické dítě s nějakou ženou. (...) Samozřejmě záleží na detailech, jak se k tomu bude ten druhý stavět. (...) Už jako nikde není ani zákonem specifikované, jak to má jako probíhat. Určitě neplánuju se oženit s nějakou ženskou a postavit si barák a žít krásný rodinný život jenom proto, aby dítě vyrůstalo jako v pěkném rodinném prostředí. Byla by to strašná lež. To zas jako ne. (...) Já nevím, no. Je to zvláštní. Víkendovej strejda, akorát že je to táta.“
Jaromír

Kazimír rovněž zvažuje možnost pořízení dítěte přirozenou cestou se ženou, avšak jeho postoj je dosti restriktivní:

„Já bych dítě chtěl, ale fakt si teď nedokážu představit, jakým způsobem bych toho měl dosáhnout (...)Dokážu si představit, že pokud by to byla poslední možnost pro některou z mých kamarádek mít dítě a pro mě třeba stejně tak, tak bych do toho klidně šel, protože by to byl člověk, kterýho znám, se kterým si rozumím a byli bysme schopný se domluvit na způsobu výchovy. Takže proč ne.“ Kazimír

Další dotazovaný na rodičovství rovnou rezignuje:

„Já jsem nad tím nikdy moc nepřemýšlel, nebo spíš jsem to měl jako za hotovou věc, že ty děti jako patrně ani nikdy mít nebudu, protože nemůžu.“

Vladimír

Dále partneři hovoří o rodičovství jako o něčem, co by si přáli mít ve svém životě a mluví tak se samozřejmostí a zaujetím. Čas od času se vrátí zpět a nezapomenou připomenout důvod, proč tomu tak v budoucnosti nejspíš nebude. Je očividné, že se stále snaží počítat s variantou, že otcovství nebude jejich životním posláním.

5.2. Jak si dítě pořídit?

Při zodpovídání otázek ohledně zvolené strategie pro získání dítěte se dotazovaní shodují na tom, že jim přijde nejvhodnější pořídit si dítě se ženou, nejlépe kamarádkou, a pak se s ní o výchovu a další povinnosti vůči dítěti rozdělit různou měrou. K výchově s homosexuálním partnerem se staví rozdílně. Většinou je však zjevné, že nevěří v trvalost homosexuálních svazků, obávají se jejich nestálosti a nepovažují je za vhodné prostředí pro výchovu dítěte.

„Zatím jsem se nedostal do stádia, nebo jsem nedospěl do stádia, kdy bych toužil po svazku homosexuálním a výchově dítěte ve dvou.“ Jaromír

Jaromír dále nastiňuje, jak by řešil možné budoucí problémy v případě, že by měl dítě se ženou. V tom, jak by dítěti vysvětloval svou orientaci, jasno nemá:

„Takže já si klidně dokážu představit, že mi bude třeba 35, 40, a budu mít dítě, které bude nějakým způsobem staré třeba pět nebo deset let. A bude to nějakým způsobem fungovat s nějakou ženskou a bude to nějaká prostě separovaná rodina. Já budu v roli otce a ona bude v roli matky a to jak potom s tím děckem budeme řešit a kdy a jakým způsobem, že tatínek je gay, tak to teda nemám jako rozmyšlené, to fakt jako nevím. A potom, když přijde nějaký partner, tak si myslím, že si budu velmi rozmyšlet, jakým způsobem a kdy a jak moc ho zainteresuju do tady toho svého života.“ Jaromír

Vladimír k otázce přistupuje lehkomyšlněji, avšak dostává se, podobně jako výše Kazimír, k možnosti mít dítě s kamarádkou a po úvodním vtipu na dané téma se nad ním vážně zamýšlí:

„Tak to se vždycky jako říkalo, že jako nejlepší kamarádka je na tohle, že až, pokud do čtyřiceti let nikoho mít nebude, nebo do pětatřiceti, tak že prostě si dítě s tím kamarádem gayem udělá, že jo. (smích) To mě přijde jako vlastně takový nejschůdnější řešení. Že vlastně nějakým způsobem jako, vy se mezi sebou znáte, dobře se mezi sebou znáte a pokud je to i třeba nejlepší kamarádka... A asi ta výchova by byla v tomhle jako lepší.“ Vladimír

Kazimír dále dodává, že by si přál nechat dítě v péči matky, neboť o stabilitě svého možného vztahu pochybuje:

„Jediný, co mě teď napadá, je, že zplodím dítě nějakou tou přirozenou cestou a budu to dítě zaopatřovat a rozhodně bych teda chtěl, aby to dítě bylo v péči matky. Nedokážu si představit, že bych měl v budoucnu tak stabilní vztah, abych do něho mohl přivést dítě. Je dost možný, že to je v podstatě jenom tím, že jsem zatím žádný takový stabilní a intimní vztah nezažil. Ale opravdu je to teď pro mě nepředstavitelný. Takže pokud bych teda měl dítě, tak bych chtěl, aby bylo v péči matky. Abych se mohl nějakým tím způsobem o něj starat, zabezpečovat ho finančně, brát ho na výlety a to je pro mě asi jediná přípustná cesta v tuhle chvíli.“

Kazimír

Jaromír rovněž pochybuje o stálosti homosexuálního svazku, přičemž své stanovisko vztahuje pouze na gaye. Hovoří o typické promiskuitě homosexuálních vztahů a přivést dítě do takové situace by rozhodně nechtěl, pokládá to za sobeckost:

„Protože já si myslím, a to asi všichni dobře víme, a to je krutá realita, jo, svazky homosexuálů jako takové z principu a od přírody, a tím myslím partnerský svazek, je prostě nestálý. Co si budeme říkat. Prostě chlapi jsou debilové. (...) To znamená, že ten vztah jakoby partnerský nedokáže naplnit ani očekávání těch dvou lidí, teď si představ, že je tam nějaká třetí, kterej by měl, já si myslím, že dítě by mělo vyrůstat a být vychovááno alespoň jako do jisté míry ve stálém prostředí. Protože, jak ho chceš připravit na ten těžký svět? Na ten boj, když už od malička bude nahaný. (...) Fakt si nedokážu představit, že bych prostě měl nějakého borce, se kterým bych byl v nějakém jako svazku, a měli bychom volný vztah, nějaký typický promiskuitní homosexuální vztah, a tady v tomhle, a ještě vůči společnosti v podstatě v nerovnoprávném svazku, bychom vychovávali nějaké dítě, které v podstatě bysme museli mít ještě načerno, nebo já fakt nevím, jak bych to dokázal, jo. Přijde mi to jako úplná blbost. Nedokážu si představit, jak bych mu vysvětloval,

že je to u nás jinak, než všude ostatně. Proč se mu všichni smějí. (...) A fakt jako momentálně jsem ve stádiu, kdy bych nechtěl jako svoje dítě vystavit tady tomu, jako úplně, ... tady těm situacím jenom kvůli tomu, že já se cítím třeba, že se mi něčeho nedostává a budu teďka bojovat za něco a mermomocí chci mít dítě ve dvou jako ve dvou chlapech. Myslím si, že je to sobecké.“ Jaromír

I Vladimír má jasno v tom, že výchova dítěte homosexuálním párem je neobvyklá záležitost, která by byla okolím nahlížena negativně. Zároveň však dodává, že děti z dětských domovů by mohly rodinu, byť homosexuálních rodičů, přijmout s povděkem:

„Já se na to dívám spíš z pohledu dítěte. Že pro něj by to bylo asi dost... Víme, jak to mají normálně rozvedení rodiče natož tohle. A i pro to děcko, že je potom ve škole, nějakí ty posměváčci a to, já jsem si to sám zažil, takže se na to dívám spíš z tohoto pohledu. (...) Zase bych tu řešil tu otázku, jak by to to dítě prožívalo, že by mělo třeba dva tatínky nebo třeba i ty dvě maminky. Zase z toho pohledu, že by potom šlo do té školy a aby třeba netrpěly šikanou a to, když je to nějaký takovej ňouma, jako jsem já byl vždycky, ten otloukánek, zase bych měl strach, aby z toho to dítě nemělo třeba nějaký mindráky. (...) Aby se mu neposmívali: „Hele, ty máš doma dva buzeranty a žádnou mámu.“ I když nevím, možná by se na to ty děti z dětských domovů dívaly jinak, možná by byly rádi, že maj nějaký jakoby úplnej domov.“ Vladimír

V předchozích citacích komunikační partneři hovoří o nestálosti homosexuálních svazků, se kterými měli zatím zkušenost. Mluví o sobeckosti porízení si dítěte do takového prostředí, kde zatím homosexuální rodičovství není legitimním modelem rodiny, čímž poukazují na to, že společnost stále není

dostatečně tolerantní k homosexuálnímu rodičovství. Nazývají to v podstatě znevýhodněnou pozicí pro start dítěte do života.

5.3. Co když chybí matka?

Komunikační partneři se shodují na tom, že pro dítě je nejlepší stálé zázemí a to pokud možno s matkou. Samozřejmě však zvažovali výchovu pouze se svým potenciálním partnerem a také vlivy, které by taková výchova mohla na dítě mít – jakým způsobem probíhá v takovém případě socializace dítěte a zda nedochází k určité citové deprivaci.

Vladimír hovoří o biologické determinaci, dítě potřebuje matku i otce „od přírody“. Podle jeho názoru jsou role v rodině rozděleny na mužské a ženské a jen s obtížemi se vyrovnává s otázkou, jak by bylo možné ono rozdělení řešit v homosexuálním svazku:

„Tak si myslím, že ten člověk to má v sobě tak od přírody zakódovaný, že prostě potřebuje tu matku i toho otce. Že tam je jakási ta přirozenost toho, že za něčím jde, něco řešíš s mámou, něco řešíš s tátou. Otázka je, já vůbec nevím, jak se jakoby tohle projevuje, když jsou páry stejného pohlaví. Jestli se tam opravdu nějaká ta role toho, že někdo dělá tu mamku a někdo tatku, jestli jakoby (smích)... v těch jiných rodinách, jestli tam jde ta role předat. Jestli je někdo vyloženě otcovskej, kterej prostě, já nevím, když bude malej kluk prostě, jestli bude ten táta, se kterým bude chodit na ty auta a cosi a potom bude jakoby ten druhý v tý roli matky, která třeba bude obstarávat, když to řeknu trošku to jakoby, ten rodinný život. Já nevím, ty děti oblečený, jim navařit a takhle. Jestli to opravdu jde takhle rozdělit, nebo jestli to ty páry maj jakože, že dokážou dělat tohle oboje, víceméně. Jestli to to dítě dokáže i vnímat. Pořád od přírody hledáš v někom tu mámu, toho tátu.“ Vladimír

„Ale pořád je tam prostě to okamžité rozdělení té rodiny od sebe. A nemusí tam vlastně ani být, že by oba dva vlastně byli v páru, že jo. A tam okamžitě pro to dítě začíná, že bude vyrůstat v tý neúplný rodině. Mně přijde, že pro ty děcka je strašně důležitý tohle, mít tu úplnou rodinu.“ Vladimír

Jaromír opět odsuzuje muže paušálně, roli otce pokládá za méně hodnotnou než roli matky. Ta je pro dítě důležitější. Preferuje separované rodičovství, ve kterém je však zastoupena jak matka, tak otec:

„... si myslím, že dítě by mělo mít vždycky, vždycky, matku. To je můj názor. Ten otec jako, samozřejmě otec jako takový, ta role je důležitá a kdesi cosi. Ale já si myslím, že než mít blbýho otce, tak radši nemít žádnýho otce, jo. (...) To si myslím, že je v celku dost zásadní věc, co předá teda ta otcovská role jakoby postava chlapa a té ženské. A to je právě to, co si myslím, že ten homosexuální svazek nedokáže naplnit. Což si myslím, že je mnohem, mnohem reálnější naplnit jako otec a matka jako separovaně. Protože když budeme ve dvou, tak to od začátku bude homosexuální svazek a prostě prostředí dvou chlapů, nebo dvou ženských, které vychovávají to dítě. Ale prostě, když je stabilní zázemí u matky a dejme tomu nestabilnější zázemí u otce, tak ty role se tam dají svým způsobem nějak podchytit, pokud ti lidi jsou rozumní. I když ne vždycky třeba správně, jo. (...) Pro mě je to daleko přijatelnější než zázemí homosexuálního svazku. (...) Když ti rodiče opravdu nejsou hloupý a ví, jak k věcem přistupovat, tak jsou schopni ukočírovat jako správný vývoj toho dítěte řekněme tomu jako v separované rodině. Protože tam máš pořád mámu a tátu.“ Jaromír

Kazimír pak připomíná, že v dnešní době není neúplná domácnost raritním jevem. A že důležitost kompletní rodiny při výchově klesá. Obrací pozornost na osobnost člověka, který dítě vychovává, a jeho hodnotový systém a postoje:

„Podívej se na to tak, že vlastně existuje spousta rodin, kde vychovává dítě jenom muž nebo jenom žena a nezáleží na tom, že mají neúplnej ten rodinnej model. Takže... obzvlášť v dnešní době, kdy je mnoho rodičů rozvedených, si myslím, že zrovna tahle věc není tak zásadní.(...) Víš, já si myslím, že to je tak, že když jsou rodiče muž a muž, tak to není zas takovej problém, ono spíš při tý výchově záleží na tom, co ten člověk je zač. Jaký sám má hodnoty, jak sám byl vychovanej a pokud prostě se v tomhle procesu stal nějakou dospělou a zralou osobou, tak je vlastně jedno jestli má pipinku nebo pindíka. To v tomhle podle mě nehraje roli.“ Kazimír

5.4. Holčička, nebo chlapeček?

Respondenti si uvědomují, že pokud by vychovávali dítě, a to obzvláště v homosexuálním partnerství, jejich rodičovství by bylo pod větší sociální kontrolou než rodičovství heterosexuálního páru. Svoje preference pohlaví dítěte tak podmiňují i tomu, co jim připadá společensky přípustnější.

„Já jsem vždycky chtěl a vždycky budu chtít a vždycky jsem si představoval, že budu mít syna. (...) Ani jako dítě ani teď jsem v rodině neměl holčičku. Ale zase na druhou stranu jsem si říkal, že jestli tam třeba není větší riziko, když jako homosexuál budu mít syna kluka. (...) Společnost si třeba může myslet, že tohle je naprosto nevhodné, že právě toho kluka můžu zkazit. To znamená, že bych chtěl vychovávat syna, mám k tomu asi blíž, ale na druhou stranu, myslím si, že jednodušší by byla holčička.“ Jaromír

Z odpovědi Jaromíra vyplývá, že si přeje vychovávat syna, ale na druhou stranu mu to připadá nevhodné vzhledem k očekáváním společnosti; naproti tomu Vladimír se pokládá za gaye, který má k „ženskému světu“ blíže a vychovávat dívku by pro něho tudíž bylo přirozenější:

„Možná, že s tou holkou bych si i víc rozuměl. Protože opravdu jako prostě když ten kluk bude, já nevím, na ty auta a ty klučičí věci, já na to právě nikdy nebyl. (...) Já jsem si tak maximálně hrál s legem, ale abych rozeznal škodovku od... no to je jedno. (...) Nebo kuchyňka, to bylo vždycky moje. (smích) (...) Takže, chtěl bych kluka, ale asi bych to líp zvládal s holkou“. Vladimír

5.5. Dítě jako smysl života

Ačkoli se ve výpovědích respondentů opakuje, že je třeba mít v záloze jinou životní dráhu, než dráhu rodinnou, sami se k otcovství vrací jako k jednomu z hlavních naplnění životní cesty.

„Každopádně vím, že bych chtěl chlapečka a že bych chtěl, aby z něho vyrostl normální a boží chlap a že jako on se potom stal mým vzorem a že jako až budu starej, budu mít pocit, že jsem fakt tady na tom světě zanechal a že jediným mým posláním nebylo úspěch v práci.“ Jaromír

Vladimír uvažuje nad vzdálenější budoucností a uvědomuje si, že mít dítě by mohlo být jakýmsi spasením v době, kdy člověk už nic jiného nedokáže:

„Přece jenom nevíme, co s náma bude dál, plácnu pětatřicítka, čtyřicítka a najednou zjistíme, že jsme v životě nic nedokázali, že nic za sebou nemáme, že jsme staří a že už si ani nejsme schopní nikoho najít, no prostě a co, alespoň tu energii vložím do toho dítěte, že, a to se klidně může stát, já právě tady to vůbec nevyklučuju. Prostě ty rodičovský hodiny tam začnou tikat. (...) Najednou si řekneš, proč tady vlastně seš, když po tobě teda nic nezbyde.“ Vladimír

5.6. Co bude dál?

Ve výpovědích je znatelná optimistická prognóza nastávajícího společenského vývoje. Respondenti se domnívají, že následující generace se přiblíží k legitimizaci modelu rodiny s homosexuálními rodiči.

„Já si myslím, že ono už to k tomu směřuje. Vem si, že třeba naše generace už je generací, kdy patrně si doufám říct, že každý zná alespoň jednoho homosexuála, ne-li jestli ho má za kamaráda. Vyloženě tak naše generace už, nebo taková ta generace kolem, takový ty naše ročníky a tím si právě myslím, že potom ta naše generace, že už teď se stává rodiči a to budou pak muset řešit u svých dětí, tu orientaci, takže se na to budou dívat úplně jinak. Mně přijde, že ta naše generace je takovým tím počátkem toho, aby už ti rodiče byli na tohleto víc tolerantní. A možná, že ta homofobie by se mohla jakoby postupem času vytráčet.“ Vladimír

„Ono vlastně, když se na to podíváš z hlediska práva, tak ono to právo je v podstatě odrazem společnosti, nejde to dělat tak, že právem prostě někomu něco vnutíš. Ta společnost na to není připravená. Vezmi si že... Už jenom když uvažuješ nad tím, jestli v tom je problém, nebo není, tak to naznačuje, že tu asi nějaký předsudek je. Pokud prostě ta společnost není připravená, tak právem jí to nevnutíš. Co se ale týče tolerantnosti vůči homosexuálům u nás, tak je ta situace lepší než v některých zemích Evropy a do budoucna to snad bude ještě lepší.“ Kazimír

6. Závěrečné shrnutí

Z předchozích tvrzení můžeme formulovat několik závěrů. Respondenti se shodují na tom, že dítě by v jejich životech bylo přínosem, nad touto možností životního naplnění uvažují. Situaci s pořizováním dítěte však vnímají jako složitou a v otázce preference strategie pořizování dítěte nemají striktně zvolen optimální model. Při zvažování rodičovství si respondenti nevybírají jako primární typ rodičovství homosexuálních partnerů. Zároveň se ve výpovědích objevuje klasifikace homosexuálního soužití jako prostředí pro výchovu dítěte nevhodného, a to jak z povahy samotného homosexuálního soužití, z jeho nestabilnosti, tak i z vnímání takového soužití společností.

Období mladé dospělosti je obdobím zlomovým, kdy se člověk vrhá do řady neprobádaných oblastí a zároveň se snaží ustálit své plány do budoucnosti. Přesto však, pokud se někoho v tomto období zeptáte na jeho budoucí směřování, často dostanete pouze povrchní odpověď, která se může i v průběhu několika měsíců zcela transformovat. Pro ilustraci zde uvádím citaci Jaromíra, který sám svádí vnitřní boj, co se jeho potenciálního rodičovství týče:

„A tohle ve mně jako je. Tohle já ze sebe nikdy nedostanu. (Předtím hovořil o rodinných vazbách se svými rodiči). A teď je jako ve mně odjakživa boj, že já v podstatě jako gay přece nemůžu splňovat tady všechny ty očekávání a principy, jako jo, rodiny jako takové, která je... Všechno tady to je dáno společností. Což je zvláštní, jo, to je vyloženě takový divný souboj ve mně samém, ani mi z toho jako... jsem... ne, že nesvůj, ale... jak se to říká česky? Hlava mi z toho jde kolem. (...) Já samozřejmě bych chtěl mít děti, ale taky jako uznávám prostě jakoby ty klasické a někdy bych řekl až puritánské rodinné principy.“

Respondenti z tohoto výzkumu sami často opakují, že rodičovství, partnerství a rodinné směřování obecně je pro ně zatím z hlediska budoucnosti otázkou nejistou. Vzhledem k omezeným možnostem si ponechávají záložní plán svého životního naplnění. Není příliš nečekané, že tímto naplněním je myšlena hlavně profesní dráha.

Co se samotného rodičovství týče, respondenti se k němu staví v zásadě kladně. Jsou si vědomi překážek, které je v cestě za výchovou dítěte čekají. Jednak zde lze hovořit o legislativních omezeních, jednak jsou si vědomi toho, že naše společnost zatím nevnímá model homoparentality jako zcela legitimní a to může do procesu výchovy dítěte přinášet určitý diskomfort.

Jako nejpříjemnější strategii pro pořízení a výchovu dítěte považují respondenti model, který je stavěný na stěžejní roli matky. Matku dítěte vnímají jako kotvu, která dítěti zabezpečí stabilní prostředí pro vývoj. Homosexuální svazek naopak neshledávají jako adekvátní prostor pro výchovu dítěte. Toto tvrzení je postaveno na subjektivních zkušenostech respondentů s homosexuálním partnerstvím, které v těchto případech nenabývalo dostatečně intimního a stabilního rázu.

Společnost respondenti vnímají jako poměrně tolerantní k homosexuálnímu svazku. Avšak jsou seznámeni s tím, že tato tolerantnost již neplatí pro výchovu dítěte homosexuálním párem. Vývojové tendence ve společnosti se jim však zdají pozitivní a jsou přesvědčeni, že v průběhu následujících let dojde k určitému zlepšení a zrovnoprávnění.

Důležité je na tomto místě podotknout, že výzkumný soubor nebyl nikterak obsáhlý, pokud bychom chtěli tyto závěry jakkoli zobecňovat, bylo by zapotřebí vyzpovídat mnohem větší množství odpovídajících respondentů. Zároveň by bylo

také vhodné vyzpovídat homosexuály vyššího věku. Jak bylo popsáno v teoretických východiscích v kapitole o mladé dospělosti, právě počátek tohoto období je charakteristický utvářením názorů na otázky rodičovství a partnerství a to na zkušenostním základě. Je tedy možné, že názory takto mladých lidí se v blízké budoucnosti ještě promění. Přes to se domnívám, že tato práce nabídla alespoň malý vhled do zatím nevýrazně probádané oblasti rodičovství homosexuálních mužů.

Anotace

Autor:	Lucie Ládrová
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Fakulta:	Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Název práce:	Postoj homosexuálů k rodičovství
Název práce anglicky:	Gay's approach to parenting
Vedoucí práce:	Mgr. Pavlína Valouchová, Ph.D.
Počet znaků:	55 257
Počet příloh:	0
Počet titulů použité literatury:	22

Bakalářská práce se zabývá tématem rodičovství homosexuálů. V teoretické části práce jsou vymezeny pojmy týkající se homosexuality, rodiny a rodičovství. Výzkumná část je pak zaměřena na to, jak homosexuální muži vnímají potenciální rodičovství, jaké strategie pořízení dítěte preferují a jak vnímají určitá specifika výchovy homosexuálním rodičem. Cílem práce bylo porozumět postojům mladých gayů k rodičovství, a proto byl pro výzkum zvolen kvalitativní přístup, konkrétně pak polostrukturované rozhovory, které byly následně zpracovány za pomoci interpretativní analýzy.

Klíčová slova

homosexualita, homoparentalita, kvalitativní sociologický výzkum

Abstract

The bachelor thesis deals with gay parenting. In the theoretical part of the thesis, the terms relating to homosexuality, families and parenting are defined. The research is focused on how gay men perceive potential parenthood, what strategies they prefer to acquisition a child and how they perceive certain specific of homosexual parent education. The aim of the study was to understand the attitudes of young gay to parenthood, and therefore was selected the research qualitative approach, namely semi-structured interviews, which were then processed with the help of interpretive analysis.

Key words

homosexuality, homoparentality, qualitative sociological research

Použitá literatura

1. BRZEK, A., PONĎĚLÍČKOVÁ, J. *Třetí pohlaví?* Praha : Scientia Medica, 1992. 124 s. ISBN 8085526034.
2. DUDOVÁ, Radka. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru.* Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008. 234 s. ISBN 978-80-7330-136-1.
3. HELMINIAK, Daniel A. *Co vlastně Bible říká o homosexualitě?* 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, ISBN 978-80-7325-122-2.
4. JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 231 s. ISBN 80-7178-749-3.
5. JANOŠOVÁ, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti.* Praha: Karolinum, 2000. 218 s. ISBN 80-7184-954 -5.
6. JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 285 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2284-9.
7. KATRŇÁK, T., LECHNEROVÁ, Z., PAKOSTA, P. a FUČÍK, P. *Na prahu dospělosti: Partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti.* Praha: Dokořán, 2010. 222 s. BOD. ISBN 978-80-7363-352-3.
8. KAUFMANN, J. *Chápající rozhovor.* Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 151 s. Studijní texty; sv. 48. ISBN 978-80-7419-033-9.
9. KRAUS, B. et al. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky.* Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
10. KUCHAROVÁ, V. *Některé obsahové změny postojů k manželství a rodičovství.* In: POTOČNÝ, T., ed. a MAREŠ, P., ed. *Modernizace a česká rodina = Modernization and the Czech family: sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15.-17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně.* Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2003. 348 s. Sociální studia. ISBN 80-86598-61-6.
11. MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní.* Praha: Portál, 1994. 98 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-85282-83-6.

12. MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 287 s. ISBN 80-7178-549-0.
13. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4.
14. MOŽNÝ, I. Sociologie rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2002. ISBN 80-86429-05-9.
15. NEDBÁLKOVÁ, K., POLÁŠKOVÁ, E. *Gay a lesbické rodiny*. In HELLER, D.; PROCHÁZKOVÁ, J.; SOBOTKOVÁ, I. (ed.). *Psychologické dny 2004 : Svět žen a svět mužů : polarita a vzájemné obohacování : sborník příspěvků z konference Psychologické dny, Olomouc 2004*. Olomouc : Universita Palackého v Olomouci, 2005. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica, Psychologica 35 - suppl. Plný text příspěvku o rozsahu 8 s. je dostupný na přiloženém CD-ROM. ISBN 80-244-1059-1.
16. POLÁŠKOVÁ, E. *Plánovaná lesbická rodina: klíčové aspekty přechodu k rodičovství*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 249 s. ISBN 978-80-210-5013-6.
17. SMETÁČKOVÁ, I., BRAUN, R. *Homofobie v žákovských kolektivech*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, 54 s. ISBN 978-80-7440-016-2.
18. STACEY, J.; BIBLARZ, T. J.. (How) *Does the Sexual Orientation of Parents Matter?*. American Sociological Review. duben 2001, roč. 66, čís. 2, s. 159-183.
19. ŠMAUSOVÁ, G. 2002. „Interpretativní sociologie.“ In Miroslav Dopita (ed.). *Konstrukce politična ze strany dětí*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, s. 92-116.
20. ŠMÍDOVÁ, Iva. *Pečovatelská otcovství*. Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti, fakulta sociálních studií Masarykovi university, 2008. 72s. ISSN 1803-0343
21. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II: dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2007. 461 stran. ISBN 978-80-246-1318-5

22. WEBER, M. a HAVELKA, M., ed. *Metodologie, sociologie a politika*. Vyd. 1. Praha: OIKOYMENH, 1998. 354 s. Knihovna novověké tradice a současnosti; sv. 27. ISBN 80-86005-48-8.